

Meer Plezier door Minder Papier

**ACTIEPLAN OM REGELDRUK IN
DE JEUGDKETEN TE VERMINDEREN**

Inhoud

Voorwoord	3
Ervaringen van cliënten en professionals	3
Meer vertrouwen, minder schakels	3
Meer ruimte	3
1. Uitkomsten nulmeting	5
Klachten van cliënten	5
Problemen van professionals	5
Vijf uitgangspunten	5
2. Maatregelen	6
2.1. Toegankelijke zorg voor de cliënt	6
Begrijpelijke indicatiebesluiten	6
Online informatie	6
Heldere informatie	6
Mening van cliënten horen	6
2.2. Minder gegevens vastleggen	6
Verbetering ICT bij Bureau Jeugdzorg	7
Alleen kerninformatie	7
Eén document met alle verantwoordingsinformatie	7
Niet teveel toezicht	8
2.3. Minder belastende indicaties	8
Eenvoudiger indicatiestelling	8
Eén verhaal; Het kader Integraal Indiceren	8
Eén formulier	8
Snellere hulpverlening	9
2.4. Samenwerkende partners	9
Korte lijnen	9
Helder dossier vanaf geboorte	9
Efficiënte AWBZ	9
Actuele en volledige gegevens met BSN	9
Hulp bij beslissen over privacy	10
Sneller handelen in de jeugdbescherming	10
2.5. Tijdige communicatie vanuit overheid	10
Meer en vroeger communiceren	10
Meldpunt Regeldruk	10

Voorwoord

**'WE PAKKEN
DE REGELDRUK ECHT AAN'**

Beste professional,

Meer ruimte en minder papier. Dat hebt u nodig om kinderen en hun ouders goed te kunnen helpen. We gaan de balans tussen hulpverlening en papierwerk in de jeugdzorg verbeteren. Jeugdpoort pleitte op 8 oktober 2008 ervoor dit onderwerp nu echt de hoogste prioriteit te geven. Dat is precies mijn bedoeling. Daarom ligt dit actieplan voor u. U leest hierin wat er al gebeurt in de strijd tegen 'regeldruk' en welke nieuwe activiteiten op stapel staan. Mijn doel is dat u in 2011 25 procent minder regeldruk ervaart dan in 2007.

Ervaringen van cliënten en professionals

In het voorjaar van 2008 zijn professionals en cliënten uit de jeugdketen gevraagd naar hun ervaringen met regeldruk. Daaruit bleek dat sommige regels en procedures ten koste gaan van de hulpverlening voor het kind. U hebt bovendien behoefte aan meer vertrouwen en ruimte. Alle organisaties in de brede jeugdketen hebben ideeën bedacht om de regeldruk te minderen. Deze ideeën leest u in dit actieplan. Het plan is dus niet alleen van mij, maar van ons allemaal – de hele jeugdsector¹. En dit is pas het begin. Ik laat me in mijn beleid voortdurend inspireren door uw signalen. Meld daarom uw ervaringen en suggesties bij het Meldpunt Regeldruk, via www.jeugdengezin.nl.

Meer vertrouwen, minder schakels

Dit actieplan gaat over aanpassen en afschaffen van regelgeving, maar vooral ook over het beter organiseren van processen en samenwerking. Dat vraagt om een andere cultuur bij overheden, managers, professionals én cliënten. Wantrouwen en controle moeten plaatsmaken voor vertrouwen en ruimte voor de professional.

Diverse gemeenten trainen hun medewerkers al in een nieuwe, onbureaucratische werkwijze. Bovendien ontstaat door de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) één duidelijk punt voor vragen en advies over opvoeden. De CJG zijn laagdrempelig en persoonlijk, en kunnen zelf hulp bieden of professionele hulp invoeren.

Meer ruimte

In deze folder leest u de verkorte versie van het actieplan. Het volledige plan vindt u op www.jeugdengezin.nl. U kunt zelf acties overnemen in uw eigen organisatie, en wellicht kunt u die doorgeven aan uw collega's. Wat kunt u nog meer zelf doen? Spreek verantwoordelijken in uw organisatie aan op de voortgang van de plannen. En laat mij weten of ik de goede dingen doe. U bent betrokken en trots op uw werk, zo zegt u in het onderzoek. Ik help u graag om dat zo te houden. We pakken onnodige regeldruk aan, zodat u meer ruimte krijgt om aandacht aan uw cliënt te besteden. Ik doe wat ik kan. Maar zonder u gaat dat niet lukken. Maak de lijnen zelf zo kort mogelijk, gebruik de ruimte die er is, bel uw collega-hulpverlener van die andere organisatie om de hulp af te stemmen. Ik hoop op uw professionele medewerking!

André Rouvoet
Minister voor Jeugd en Gezin

¹ Jeugdgezondheidszorg, CJG, Provinciale jeugdzorg, Gesloten jeugdzorg, Jeugd geestelijke gezondheidszorg, Zorg licht verstandelijk gehandicapte jeugdigen, bijzonder onderwijs, Jeugdbescherming en Raad voor de Kinderbescherming.

1. Uitkomsten nulmeting

Hoe ervaren cliënten en professionals de regeldruk?

Om regeldruk aan te pakken, begin je bij degenen die er last van hebben: de cliënten en de professionals. Hoe ervaren zij de regeldruk? Welke problemen zijn voor hen het grootst? Daarom is in het voorjaar van 2008 een landelijk onderzoek uitgevoerd naar de regeldruk die mensen in de jeugdketen ervaren. De uitkomsten van dit onderzoek zijn de basis van dit actieplan. De zogenoemde nulmeting vormt bovendien een goed uitgangspunt om later te zien of er dingen zijn verbeterd.

Hier leest u de top 5 'ervaren regeldruk' van de reacties van cliënten en professionals.

Klachten van cliënten

- De indicatieprocedure is onduidelijk.
- Bij iedere organisatie in de keten opnieuw je verhaal doen.
- Bij verschillende hulpverleners opnieuw je verhaal doen.
- Veel papierwerk om hulp te krijgen.
- Weinig inzicht in keuzes en mogelijkheden die de jeugdzorg biedt.

Problemen van professionals

- Als de keten niet werkt, komt er altijd iets nieuws bij, waardoor de keten langer en complexer wordt.
- ICT-registratieprogramma's zijn niet gebruikersvriendelijk.
- Nieuwe werkwijzen leiden tot meer registratieverplichtingen.
- Elk gesprek (hoe kort ook) moet worden vastgelegd.
- De verschillende financiers hebben verschillende registratie-eisen rondom het afleggen van verantwoording.

Vijf uitgangspunten

In de knelpunten komt een aantal onderwerpen steeds terug.

Die vatten we samen onder vijf kopjes:

1. Toegankelijke zorg voor de cliënt
2. Minder gegevens vastleggen
3. Integrale en minder belastende indicaties
4. Samenwerkende partners
5. Communicatie tussen de overheid en professionals

De resultaten uit de nulmeting zijn uitgangspunt voor verbeteringen. Want zo sluiten we het beste aan op uw eigen ervaring met regels en papierwerk. In dit actieplan leest u hoe we deze onderwerpen aanpakken. Een aantal maatregelen geldt voor de hele jeugdketen, sommige voor een klein deel daarvan. Een deel is al in gang gezet, maar er zijn ook nieuwe plannen. Deze folder vertelt u vooral over de nieuwe acties.

2. Maatregelen

Wat gaan we verbeteren?

2.1. Toegankelijke zorg voor de cliënt

In de (jeugd)hulpverlening staat de cliënt altijd op nummer één. Daarom is het eerste uitgangspunt voor verbetering: toegankelijke zorg voor de cliënt. Iedere cliënt moet op een eenvoudige manier toegang hebben tot hulpverlening. In de nulmeting gaven cliënten zelf aan dat heldere informatie vaak ontbreekt. Daarvoor hebben we vier oplossingen bedacht.

Begrijpelijke indicatiebesluiten

Cliënten vinden de indicatiebesluiten moeilijk te begrijpen, omdat deze niet helder worden uitgelegd en het taalgebruik ver van hen af staat. Terwijl de cliënt juist moet begrijpen wat de vervolgstappen zijn of welke hij gaat krijgen. Met de MOgroep Jeugdzorg is afgesproken dat Bureau Jeugdzorg deze indicatiebesluiten voortaan eenvoudig gaat opschrijven. Het doel is dat de indicatiebesluiten van Bureau Jeugdzorg uiterlijk in 2011 voor 95% van de cliënten begrijpelijk zijn. Daarnaast zal de MOgroep Jeugdzorg vragen over de begrijpelijkheid van het indicatiebesluit opnemen in de Cliënttevredenheidstoets.

Online informatie

Internet is een laagdrempelige manier om in de informatiebehoefte van jongeren te voorzien. Op dit moment bestaat het webloket Regelhulp (www.regelhulp.nl) dat informatie biedt voor chronisch zieken, gehandicapten en ouderen. Jeugd en Gezin wil een soortgelijk webloket opzetten met informatie over jeugdvoorzieningen. Het loket helpt om de juiste zorgvoorzieningen en organisaties voor hulp te vinden. Daarnaast zet het ministerie van VWS in 2009 een website op, die cliënten én professionals informatie geeft over de Wet Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen (Wet BOPZ).

Heldere informatie

Voor cliënten is de weg van hulpverlening vaak moeilijk te overzien. De MOgroep Jeugdzorg gaat daarom met het Landelijke Cliëntenforum Jeugdzorg (LCFJ) de 'cliëntenroute' nieuw leven inblazen. De cliëntenroute biedt cliënten in de provinciale jeugdzorg informatie over de verschillende routes in het hulpverleningstraject. Zij vinden daarin bijvoorbeeld informatie over de inhoud van een indicatie, de verschillende soorten hulpverlening en de rechten van cliënten waarnaar een Bureau Jeugdzorg kan verwijzen. LCFJ en MOgroep onderzoeken op welke wijze de cliëntenroute succesvol kan worden ingezet. Vanaf uiterlijk 2010 wijst Bureau Jeugdzorg in ieder geval elke cliënt op de cliëntenroute.

Mening van cliënten horen

In alle sectoren gaan jeugdzorginstellingen aan de slag om de klanttevredenheid te meten. De GGZ ontwikkelt op het moment de CQ index, die de vragenlijst 'Cliëntthermometer' opvolgt. De CQ index gaat in op de keuzemogelijkheden, behandeling, bereikbaarheid van de behandelaar en medicatie. MOgroep Jeugdzorg gebruikt de Cliënttevredenheidstoets, waarmee zij meet of informatie en besluitvorming voor de cliënt duidelijk zijn. Aanbieders van zorg voor licht verstandelijk gehandicapte kinderen gaan hun cliënten raadplegen via een uniforme vragenlijst. De resultaten hiervan worden gebruikt door cliëntenorganisaties, zorgaanbieders, de Inspectie voor de Gezondheidszorg en zorgkantoren.

2.2. Minder gegevens vastleggen

Veel problemen die professionals ervaren hebben te maken met gegevens vastleggen. De registratieprogramma's zijn niet gebruiksvriendelijk, de registratieverplichtingen nemen toe en er zijn verschillende eisen voor verantwoording. Wat gaan we daaraan doen?

Verbetering ICT bij Bureau Jeugdzorg

Binnen Bureau Jeugdzorg zijn veel problemen met de ICT, soms zelfs hele basale problemen. Zo moet u als gezinsvoogd of indicatiesteller vaak teksten overtypen, omdat u niet kunt 'plakken en knippen' in formulieren. Of de spellingscontrole ontbreekt. Dat irriteert! Daarom stuurt MOgroep Jeugdzorg automatiseringsexperts (A-team) langs de lokale vestigingen van Bureau Jeugdzorg. Het A-team gaat ter plaatse aan de slag om de grootste ICT-knelpunten die door de medewerkers worden ervaren, op te lossen. Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam heeft als eerste het A-team mogen ontvangen. Het expertteam is het hele jaar 2009 nog actief. Daarnaast is MOgroep Jeugdzorg bezig met het maken van een uniforme samenhangende set formulieren voor start hulpverlening, evaluatie en afsluiting. Deze formulierenset wordt in het najaar van 2009 digitaal waardoor informatie makkelijker uitgewisseld kan worden en minder vaak moet worden overgetypt.

"Ik ben overgeleverd aan een langzaam en traag computersysteem, hierdoor moet ik veel onnodige handelingen verrichten waaraan ik veel tijd kwijt ben. Ik moet bijvoorbeeld in elk rapport drie keer mijn eigen naam en die van de teamleider invullen, contacten moeten zowel in de rapportage als in het computersysteem handmatig ingevoerd worden."

Bron: Melding van het meldpunt regeldruk (www.jeugdengezin.nl)

Alleen kerninformatie

Er bestaat bij de professional onbegrip over het nut en de meerwaarde van verschillende registratie-eisen. Het Interprovinciaal Overleg (IPO), MOgroep Jeugdzorg en Jeugd en Gezin werken samen in het project BAM (Beter, Anders, Minder).

Met dit project willen wij de beleidsinformatie die van professionals in de jeugdzorg wordt gevraagd substantieel verbeteren, veranderen en verminderen. Samen kijken wij welke informatie echt nodig is, en stellen wij uniforme definities op. Hiermee willen we bereiken dat BAM bijdraagt aan de doelstelling van het Rijk om de verantwoordingsinformatie die door het Rijk aan provincies wordt gevraagd in 2011 met 25% te verminderen.

"Iedere provincie stelt in de verantwoording van jeugdzorgproducten zijn eigen regeltjes met bijbehorende definities. Dit gebeurt ook bij het maken van afspraken over rapportages op het gebied van de nieuwe bekostigingseenheden of het uitwerken van definities uit het gegevenswoordenboek. Telkens moet er op provinciaal niveau worden overlegd. Dit geeft extra en onnodig werk, voor organisaties die voor diverse provincies opereren. Een direct gevolg hiervan is dat gegevens niet eenduidig zijn gedefinieerd en gerapporteerd. Hierdoor ontstaan er op landelijk niveau afwijkingen."

Bron: Melding van het meldpunt regeldruk (www.jeugdengezin.nl)

Eén document met alle verantwoordingsinformatie

We onderzoeken of we één verantwoordingsdocument voor jeugdzorgaanbieders kunnen realiseren. Jeugd en Gezin wil de jeugdsector aansluiten op het Jaardocument Zorg. Dit betekent dat er één document komt, waarin een zorginstelling alle verantwoordingsinformatie opneemt. Zo hoeft u geen aparte verantwoording meer af te leggen aan het ministerie, de Inspectie of een financier. Ook heeft u hierdoor minder accountantsverklaringen nodig.

Niet teveel toezicht

De Inspectie Jeugdzorg gaat over op selectief toezicht. Selectief toezicht houdt in dat de Inspectie een risicoafweging maakt in de keuze om een jeugdinstelling wel of niet te selecteren voor toezicht. De Inspectie onderzoekt bij welke instellingen de risico's, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid, het grootst zijn. Deze werkwijze is minder belastend voor de jeugdsector.

2.3. Minder belastende indicaties

Dubbele intakegesprekken. Machtigingen die snel verlopen. Geen uniforme uitgangspunten. Cliënten en professionals ervaren de indicatiestelling als een langdurig en omslachtig proces.

Eenvoudiger indicatiestelling

De indicatiestelling door Bureau Jeugdzorg kan eenvoudiger. In de eerste plaats door het schrappen van de duur en omvang van de zorg uit de indicatie. Indicatiestellers geven aan dat zij niet goed in staat zijn om de benodigde duur en omvang van een traject al bij de indicatie goed in te schatten. Daardoor doet de zorgaanbieder dit vaak opnieuw. Jeugd en Gezin wil een einde maken aan de vertraging en het dubbele werk die dit oplevert. Ook de verplichte toetsing van het besluit door een gedragswetenschapper kan wellicht worden geschrapt.

Eén verhaal; Het kader Integraal Indiceren

Voor een kind dat speciaal onderwijs, AWBZ-zorg én/of jeugdzorg nodig heeft, hoeven ouders vanaf begin 2009 nog maar bij één loket hun aanvraag in te dienen. Het loket (Bureau Jeugdzorg, CIZ, Mee of REC) zorgt ervoor dat deze indicatieaanvraag wordt afgehandeld. Zo ontvangt de cliënt in één pakket alle indicaties waar hij recht op heeft. Ouders krijgen één trajectbegeleider. Deze begeleider is het aanspreekpunt en legt contact met andere instanties. Het resultaat? De cliënt hoeft slechts één keer zijn verhaal te vertellen. Ook krijgen ouders op deze manier vaak sneller een indicatie.

Goed voorbeeld: In Utrecht is een werkwijze voor integraal indiceren ontwikkeld die vrijwel in de gehele provincie wordt uitgevoerd. Utrecht opende begin 2009 met alle betrokken partijen de website www.indiceerwijzer.nl met een bijbehorend telefoonnummer voor complexe indicatievragen voor speciaal onderwijs en (jeugd)zorg.

Eén formulier

Vanaf 1 augustus 2008 heeft OCW het verplichte format voor de indicatiestelling voor speciaal onderwijs losgelaten. Hierdoor kunnen onderwijs en jeugdzorg gemakkelijk samen één formulier gebruiken.

“Mijn ervaring is dat ‘regeldruk’ gecreëerd wordt. Doordat verschillende instellingen bij de afhandeling van een aanmelding/hulpvraag/kracht per se hun eigen formulier ingevuld willen hebben. Het hebben van informatie is belangrijk om een goede analyse te kunnen maken. In de praktijk kom ik tegen dat meegezonden informatie niet gelezen wordt als het niet in het juiste formulier weergegeven wordt.”

Bron: Melding van het meldpunt regeldruk (www.jeugdengezin.nl)

Snellere hulpverlening

Aanbieders in de Jeugd-GGZ werken hard aan snellere en betere hulpverlening. Met het zogenoemde doorbraakproject 'Versnelling in de Jeugd-GGZ' willen zij de wacht- en doorlooptijden drastisch verminderen.

Ook de provinciale jeugdzorg past deze doorbraakmethode toe. Bedrijfsprocessen van de betrokken instellingen worden efficiënter en cliëntvriendelijker ingericht. Provincies en grootstedelijke regio's stimuleren zorgaanbieders om snel en onbureaucratisch te werken en om goed bereikbaar te zijn voor hun cliënten.

2.4. Samenwerkende partners

De jeugdzorgketen is lang, en wordt alleen maar langer en complexer. Dat zeggen de professionals in de nulmeting. Informatie-uitwisseling in de jeugdketen vormt een probleem.

Organisaties werken soms langs elkaar heen en delen informatie over jongeren onvoldoende. Dat gaan we veranderen.

Korte lijnen

De eerste oplossing voor betere informatie-uitwisseling is de Verwijsindex voor risicjongeren. Deze digitale applicatie brengt risicomeldingen van professionals bij elkaar waarna hulpverleners onderling kunnen afstemmen over hun betrokkenheid bij jongeren. Deze Verwijsindex werkt binnen en buiten de gemeentegrenzen. Zo kunnen hulpverleners gemakkelijk contact opnemen en overleggen met collegahulpverleners. Op die manier kunnen we dubbel werk voorkomen. Ik streef ernaar dat de Verwijsindex in de loop van 2009 landelijk wordt ingevoerd.

Helder dossier vanaf geboorte

Vanaf 2009 krijgt ieder kind dat contact heeft met de jeugdgezondheidszorg vanaf de geboorte een digitaal dossier jeugdgezondheidszorg. Alle instellingen in de jeugdgezondheidszorg moeten begin 2009 bezig zijn met het invoeren van de digitale dossiers. In het digitale dossier leggen de hulpverleners in de jeugdgezondheidszorg informatie over de ontwikkeling en gezondheid van het kind vast, die ook nu al op papier wordt bijgehouden. Artsen en verpleegkundigen in de jeugdgezondheidszorg houden het dossier bij. Hierdoor verbetert de overdracht van dossiers binnen de jeugdgezondheidszorg, waardoor kinderen beter in beeld zijn en risico's sneller worden gesignaleerd kunnen worden.

Efficiënte AWBZ

Beter en sneller informatie uitwisselen kunt u binnen de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) binnenkort met het Elektronisch Cliëntendossier. Deze zal worden gekoppeld aan het zorgregistratiesysteem binnen de AWBZ. Zorggegevens kunnen zo efficiënt vastgelegd worden, zodat de u minder tijd kwijt bent met administratie. Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland ontwikkelt een programma van eisen voor het Elektronisch Cliëntendossier.

Actuele en volledige gegevens met BSN

We zorgen dat u minder tijd kwijt bent met zoeken naar gegevens van kinderen, en dat die gegevens actueel en volledig zijn. Dit bereiken we door het BurgerServiceNummer (BSN) ook in de jeugdzorg te gebruiken. Met het BSN weet u altijd over welk kind u het heeft. Ook verbetert het BSN de kwaliteit van de informatie. Ik zal het wetsvoorstel hiervoor eind 2009 aanbieden aan de Tweede Kamer.

Hulp bij beslissen over privacy

Informatie uitwisselen kan soepeler. Jeugdhulpverleners denken soms te moeilijk over de privacywetgeving. Ze wisselen geen informatie uit, omdat ze denken dat het niet mag. Om hier duidelijkheid in te scheppen, gebruiken organisaties in de jeugdbescherming al sinds 2007 de Privacy wegwijzer (www.privacywegwijzer.nl). Deze internet-applicatie geeft duidelijk aan welke gegevens uitgewisseld mogen worden. Wij willen dit hulpmiddel per september 2009 gaan gebruiken in de hele jeugdketen.

Sneller handelen in de jeugdbescherming

Het programma Beter Beschermd zorgt voor sneller handelen in de jeugdbescherming. Meldpunt kindermishandeling, Bureau Jeugdzorg, de Raad voor de Kinderbescherming én de rechtbank kunnen snel overleggen. Binnen een week na de zorgmelding hebben zij overleg, en als het nodig is kan de rechter al na twee maanden uitspraak doen. Zo kan de gezinsvoogd snel aan de slag. Daarnaast kunnen Bureau Jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming al sinds 2007 veilig digitaal informatie uitwisselen. MOgroep Jeugdzorg gaat dit toepassen in de provinciale jeugdzorg. Ook sluit Bureau Jeugdzorg aan op de Gemeentelijke Basisadministratie, zodat identificatie van een kind eenduidig is.

Goed voorbeeld: Voor de medewerkers op de werkvloer betekent dit dat gegevens die in het casusoverlegsysteem zijn opgeslagen elektronisch naar het systeem van de Raad voor de Kinderbescherming worden gestuurd. Gegevens hoeven niet meer opnieuw te worden ingevoerd. Daarnaast neemt de kwaliteit van gegevens ook toe. Door de elektronische overdracht is er namelijk geen sprake meer van invoerfouten. Kortom er hoeven minder controles van gegevens plaats te vinden. Dit scheelt tijd.

2.5. Tijdige communicatie vanuit overheid

Uit de nulmeting bleek tenslotte dat er regelmatig onduidelijkheid bestaat over wetten en regels. Ook voelt de professional zich overvallen door snelle veranderingen in beleid. Daarom besteedt de overheid meer aandacht aan heldere en tijdige communicatie.

Meer en vroeger communiceren

Het Jeugd en Gezin gaat veranderingen in beleid en regels doseren. De instellingen zouden tenminste drie maanden de tijd moeten hebben om zich te voorbereiden op nieuwe wet- en regelgeving. Bij elke verandering zal duidelijk uitgelegd worden waarom het nodig is, en wat de samenhang is met bestaande regels. Om u van tevoren te laten zien welke wijzigingen er op de agenda staan, komt er een kalender voor de komende jaren. Daarin vindt u een overzicht en toelichting van veranderingen in het jeugdbeleid.

Meldpunt Regeldruk

Wat zijn uw ervaringen met de wet- en regelgeving? Hebt u suggesties voor verbeteringen? U kunt sinds 28 mei 2008 uw ideeën, signalen en suggesties melden bij Meldpunt Regeldruk. Dit meldpunt kunt u vinden op www.jeugdengezin.nl. Met uw melding kan Jeugd en Gezin misverstanden opsporen en verbeteringen doorvoeren.

Deze brochure is een uitgave van:

Jeugd en Gezin

Postadres: Postbus 16166 | 2500 BD Den Haag

Bezoekadres: Parnassusplein 5 | 2511 VX Den Haag

t 0800 8051 (ma t/m vrij 8.00 – 20.00 uur).

www.jeugdengezin.nl

Dit actieplan is samengesteld door cliëntenorganisaties, overheden, financiële en brancheorganisaties uit alle onderdelen van de jeugdketen:

Jeugdgezondheidszorg, Provinciale jeugdzorg,

Gesloten jeugdzorg, Jeugd geestelijke gezondheidszorg,

Zorg voor licht verstandelijke gehandicapte jeugdigen,

bijzonder onderwijs, Jeugdbescherming,

Raad voor de Kinderbescherming.

Redactie: Lansu+Paulis Communicatiepartners, Leiden

Ontwerp: hAAi, Rotterdam

© Jeugd en Gezin | Juni 2009

Publicatie-nr. DVC-90064